

Pavle Kveder

Planica — smučarski raj

Gotovo so redki med Slovenci, ki še niso prav ničesar čuli o Planici in smuških skokih tam. Mnogo več pa je tistih, ki ne vedo dosti več o Planici kot to, da je neki kraj. Pomen, lepota, tujskoprometna važnost in sloves jim pa niso znani. Ves športni, posebno smučarski svet govori spoštljivo o Planici, zato je naša dolžnost, da vemo o njej najprej mi nekaj več kot tujci in se zavemo njene vrednosti.

Rateče-Planica je zadnja železniška postaja v naši državi. Da nas vlak ne povleče čez mejo v Belo peč v Italiji, izstopimo. Pred nami leži kup hiš. To so Rateče, 868 m nad morjem, v mejnem trikotu med Italijo, Nemčijo in našo Jugoslavijo stisnjena vasica. Nekaj nad poldrug sto hiš ždi druga ob drugi, kot bi se hotele z medsebojnimi dihi ogreti v mrzlih zimskih dneh. Ratečani so dobri, postrežljivi in pridni. Poljedelstvo in živinoreja sta jim glavni opravili, zadnje čase pa jim prinašajo prav lepe denarje tudi letoviščarji in smučarji, ki vedno pogosteje obiskujejo ta kot. Dober streljaj od vasi poteka italijanska meja in nad pol zemlje imajo Ratečani že v Italiji. Uro hoda v breg pa straži gora Peč (1509 m) kot trden mejnik med Nemčijo, Italijo in našo državo.

Foto Pogačnik

Planica v prvem snegu

Pri Ratečah se začena Planica, ki je zvrhano uro hoda dolga gorska dolina in se vije v vznožju naših najlepših vrhov. Od treh strani jo kot zvesti čuvarji oklepajo strme stene. Dolina je najširša pri postaji Rateče-Planica. Travnate livade, obrobljene z gozdom, se nad vasjo poslednjič gosposko razprostro, nato se dolina oži in vije med krasnimi gorskimi grebeni in vrhovi. Tri Ponce (2272 m) jo oklepajo z ene, Ciprnik, Mojstrovka (2352 m), Travnik z druge strani. — Spodnji del planiške doline je Slatina (1000 m), zgornji pa Tamar, kjer se dolina počasi vzpne po prodišču, nad katerim domuje in kraljuje naša najlepša gora, ponosni Jalorec, 2645 m.

Izpod Ponce — vstric obmejne stražnice, priteka iz skale Nadiža, ki se koprneče zažene preko raztrganega kamenja in hiti razposajeno po

dolini v strugi, vjedeni v prod, v katerem se ko dete včasih za hip naga-
jivo skrije pa spet pokaže. Tudi pot vodi ob strugi. Majhen smrekov gozd
daje poleti senco in dom divjačini. Borovci, skriviljeni od viharjev, se še
vzpenjajo nekaj časa v bregove. A pod vrhovi domuje grmičevje in tod
se brezskrbno sprehajajo brhke divje koze. Človeka se navadno ne boje.
Opazovali smo jih na nekaj korakov, ogledovale so nas, nato pa so jedle
dalje.

Nekaj let je že od takrat, ko sem prvič stopil v ta lepi planiški kot.
Več nas je bilo. S šotori in težkimi nahrbtniki obloženi smo obstali na
ravnicah pod Ponco, prav tam, kjer se Nadiža umiri v strugi in zavije v
dolino. Tam smo postavili za mesec dni belo platneno vas in v njej uživali
prirodne čarobnosti. Goré, ti orjaški, a bohotni starci so nam bili spočetka
ko nemi pretilci; bali smo se jih. Le malo časa. Sprijaznili smo se z njimi,
ko so se nam v jutranjem soncu prijazno posmejali njihovi zgubani obrazi,
občudovali smo jih, ko so se v njih razbijale strele in gromi in so le godr-
njaje odgovarjali na viharne pesmi... V večerih pa, ko se je mrak boječe
prip plazil v vse kote in gorske špranje, so zašepetale smreke in zvezde so
mežikajoč povasovale v skalah in med njimi... Takrat smo vzljubili skalé,
takrat smo pastirjem zavidali ovce in te strmine, takrat smo se naučili
ljubiti vsako ped te naše, samo naše slovenske zemlje... Res je, kar pravijo
ljudje, da je namreč Bog, ko je delil svetu lepote, pozabil na nas. Šele
na opomin svetega Petra pa je ostanek, cel zagrabek vseh krasot, podaril
naši zemlji z vsem najlepšim, najboljšim in v tako bogati meri.

Takrat, ko so zašle naše stopinje boječe v ta raj, je bila vsa planiška
dolina še malo poznan gorski kot, kamor so le redko prišli izletniki.
Domačini so nagnali na poletje ovce v planine, jim hodili »solit« med
letom, na jesen pa so čredo zbrali in odgnali domov. Le tu in tam so
planinci obiskali mogočne vrhé. Koča je že stala v Tamarju, služila pa
je le lovcem, ki so imeli zgoraj urejeno sobico, in pa pastirjem oziroma
čredi, ki je imela v spodnjem delu stajo. In obmejni stražniki so samevali
ob borni kočici.

Danes pa je planiška dolina kaj drugačna od takrat. Zima nam ni
več zasovražena, kadljava in nevšečna starka, ne, vzljubili smo jo, odkar
imamo smuči in odtlej nam zlepa ni dovolj snega. Na Slatini sta zrastle
kar dva domova. Koča v Tamarju je lepo preurejena in povečana in nova
Marijina kapelica je povečala domačnost. Planiška pota so oživila. Ljudje
trumoma obiskujejo zadnja leta krasno dolino, ki je vsa zasnežena čudo-
vito lepa. V snežena polja rišejo smuči različne oblike, v soncu in snegu
se radujejo domačini in tuji.

Ljudje so neugnana bitja. Nikoli jim ni dovolj lep in užitkov. Pre-
malo jim je bila samo vožnja v mehki sneženi belini in začeli so skakati
s smučmi. Zrastla je prva skakalnica, na kateri so mladi preizkušali svoje
znanje in neustrašenost, navadili so se skakanja in kmalu so rastle po raz-
nih krajih večje in večje skakalnice. In kje naj rasto skakalnice, če ne v
Planici, kjer leži debela snežena plast celih pet mesecev in klubuje soncu
tja v pômlad? Sprva so bili naši skakači slabi, a pod vodstvom tujih in
domačih učiteljev so zelo napredovali. Skakalnice so povsod izpopolnjevali,
najboljšo planiško so povečali in l. 1934., 1935. in 1936. (vsako leto je bila
skakalnica povečana!) so se vršile na njej tekme, na katere so povabili tudi
skakače iz drugih držav: Nemce, Avstrijce, Čehe, Poljake, Švicarje in Nor-
vežane, ki jim pravijo »kralji zraka«, zaradi njihovih lepih skokov. Vsako
leto je prišlo gledat tekmo ogromno ljudi. Več posebnih vlakov je pripeljalo
vso to množico iz vse države. Tudi inozemcev je bilo zelo veliko.

Foto Pogačnik

Največja planiška skakalnica
(na kateri je Bradl skočil 107 m)

prihajati k nam, da na lastne oči vidijo našo skakalnico, ki jo je zgradil naš inž. Stanko Bloudek, in da vidijo vse naše prirodne lepote. Tega leta je skočil naš Novak 89 metrov in pol ter dokazal, da tudi Slovenec zmore veliko in zna dovolj, da lahko tekmuje s tujimi mojstri! Da pa bo potrjena daljina čez stometrskega skoka še bolj in da bo svetu ponovno poudarjena Planica, je na ponovno preučenju skakalnici spet skočil Bradl kar štirikrat čez sto metrov, in to: 101 m, 103 m, 104 m in celo 107 metrov, t. j. največ doslej!

Prav zaradi tega, ker se je po onih zgodovinskih skokih od 101 metra pa do 107 metrov razneslo ime Planice po vseh delih sveta, sem tudi vam hotel povedati tole o Planici. S Planico smo dokazali svetu, da zmoremo v svojem tihem delu zelo veliko in četudi smo majhen narod, smo vredni svoje zemlje in svojega imena. In ponosni smo na vse to!

Zdaj imamo v Planici kar pet skakalnic, od male pa po vrsti do one največje, ki jo imenujejo tudi »mamutska skakalnica«. V Planici so zadnja leta ustanovili skakalno šolo, kjer se urijo v smučskih skokih vsi, ki imajo dovolj veselja, časa in poguma. Posebno pridni in sposobni za skoke so mali šolarji iz Planice, Kranjske gore, Podkorena, Dovja in Mojstrane. Ti imajo namesto telovadbe pozimi obvezno skakanje in smučanje. Nekateri med njimi so že pravi mojstri v skakanju. Vsako leto pa imajo ti šolarji tudi tekmo, takrat pa pokažejo svoje znanje, pa ne na »mamutski skakalnici«, na najmanjši se pomerijo med seboj. Marsikdo med vami jim zavida to, kajne?

Skoki so bili vsako leto lepši in daljši. Gledalcem je zastajal ob vsakem skoku dih, ko so videli mlade in neustrašene fante, kako so globoko predklonjeni, lepo stegnjeni na smučeh plavali nad njihovimi glavami v višini drevesnih vrhov in po kratki vožnji pristajali na dnu... L. 1934. je najdalje skočil Norvežan Ruud, 86 metrov in pol, naš Novšak pa 66 m! Leta 1935. so skakali še boljše na povečani skakalnici. Najdaljši skok je dosegel Poljak Maruszarž, 92 metrov, naš najboljši pa je bil to pot Šrnelc z 72 metri, Norvežan Andersen pa se je pri skokih pognal 98 metrov daleč!

Pa še ni bilo dovolj! Nepozabna bo ostala vsemu smučarskemu svetu letnica 1936, ker je takrat v naši Planici skočil 17 letni Avstrijec Josef Bradl 101 meter. Prvič je bil tedaj v zgodovini smučarstva dosežen skok čez sto metrov in to v naši mali gorski kotlini Planici. Od takrat pozna po imenu Planico vsak človek, ki se količkaj zanima za šport, posebno še za smučanje. Ne samo za Planico, za vse naše lepe kraje so se začeli zanimati tujci in začeli so še pogosteje